תעתיק עברי פונטי

VIII·MMII

יהודה רונן

הקדמה

בקריאת ספרים המתורגמים לעברית קיימת הבעיה הידועה של עיוות שמות הגי-בורים, כגון Prudo (ולא Frodo) מהספר "שר הטבעות", Ander (ולא Ender) מהספר "המשחק של אנדר", ורבים נוספים. הסיבה היא עמימות מערכת הכתב העברי. עמימות זו, המתאימה כל-כך לתכונותיה של השפה העברית, פוגעת בבהירות הגי-ית שמות שאינם עבריים.

היו בעבר נסיונות להבהיר את מערכת הכתב העברית, כגון הניקוד הטברייני וה-כתיב היידי מרובה האלפין והעינין, אך אף אחד מהם לא הבהיר את הכתיבה ללא שימוש בסימנים דיאקריטיים. סימנים דיאקריטיים הם סימנים גרפיים הנוספים לאות הבסיסית, ומורים על שינוי ההגייה. דוגמאות לסימנים כאלו הן כל סימני הניקוד הטברייני, וסימנים כמו ב-ȯ ō ŏ ö ô ó).

בשיטת כתיבה זו שפיתחתי ניסיתי ליצור כתיב ברור וחד-משמעי שאינו כולל סימונים דיאקריטיים, בשל היותם קשים ליישום במחשב. השיטה בנויה במספר שלבים, כאשר כל אחד מהם מקבל את השינויים של השלבים הקודמים לו, או מחליף את חלקם. כדי להביר את השיטה, בכל שלב יש תיעתוק של הבית הראשון של המזמור A Elbereth, מהפרק Many Meetings שבספר "שר הטבעות", הכתוב בסינדארין, לשון האלבים האפורים:

A Elbereth Gilthoniel / silivren penna míriel / o menel aglar elenath! / Na-chaered palan-díriel / o galadhremmin ennorath, / Fanuilos le linnathon / nef aear, sí nef aearon

אפשר לראות בקלות איך שמצד אחד, ככל שמתקדמים בשלבים הכתיב נעשה רחוק יותר ויותר מהכתיב ה"סטנדרטי", אבל מצד שני הוא נעשה מדוייק יותר.

שלב O

הכתיב ה"סטנדרטי" בו משתמש כל אחד באופן אינטואיטיבי בכתיבת מילים לוע-זיות.

אה אלברת גילתוניאל / סיליברן פנה מיריאל / או מנל אגלר אלנת! / נה–כארד פלן–דיריאל / או גלדרמין אנורת, / פנוילוס לה לינתון / נב אאר, סי נב אארון

שלב I

כתיבה "לבניתית"

זה לא בדיוק אותו כתיב רצוף שגיאות ואי-עקביות בו השתמשו לבנית ואופק בתרגום "שר הטבעות", אלא "שיפור" או "סטנדריזציה" שלו.

- תנועות o ו-u מסומנות תמיד על-ידי ו"ו.
- תנועת i מסומנת תמיד על-ידי יו"ד.
- תנועת a שלא בסוף מילה מסומנת על-ידי אל"ף; בסוף מילה - על-ידי ה"א.
- תנועת e שלא בסוף מילה אינה מסומנת; בסוף מילה - על-ידי ה"א.
- העיצור th מסומן על-ידי ת"ו. dh, כמו d, מסומן על-ידי דל"ת. t על-ידי טי"ת. c/k על-ידי קו"ף. ch על-ידי כ"ף. פ"א מסמנת הן p והן ph/f. בי"ת מסמנת הן b והן bh/v. גימ"ל מסמנת הן g והן gh.

א אלברת גילתוניאל / סיליברן פנה מיריאל / או מנל אגלאר אלנאת! / נה–כארד פאלאן–דיריאל / או גאלאדרמין אנוראת, / פאנוילוס, לה לינאתון / נב אאר[1], סי נב אארון

שלב II

כתיבה "יידישית"

- תנועת e מסומנת תמיד על-ידי עי"ן. תנועת a מסומנת תמיד על-ידי אל"ף.
- שלא כמו בו"ו וביו"ד של התנועות o, u ו-i, לפני העי"ן של e בתחילת מילה לא באה האות אל"ף (אלא אם כן המילה מתחילה ב-ae, כמובן). לדוגמה: איסיל-דור (Isildur), אורומע (Orome), אולמו (Ulmo), אבל עלענדיל (Elendil), ולא אעלענדיל.
- עיצורים ארוכים, או כפולים, מסומנים על-ידי כפל אותיות.

א עלבערעת גילתוניעל / סיליברען פעננא מיריעל / או מענעל אגלאר עלענאת! / נא–כאערעד פאלאן–דיריעל / או גאלאדרעממין עננוראת, / פאנוילוס לע לינּאתון / נעב אעאר, סי נעב אעארון

[1] את המילים aear ו-aearon אי אפשר לתעתק בצורה מדוייקת בשלב זה

שלב III

גרש

- כמו בכתיבת ב' ו-פ' בלדינו, הגרש (') מסמן שהפוצץ/חוכך (פ, ב, ת, ד, כ, ג) שלפניו הוא חוכך (רפה / חסר דגש). האותיות ת"ו/טי"ת וכ"ף/קו"ף נשארות בלא שינוי.
  הנה פירוט האותיות הנדונות: פ = p; פ' = ph/f; ב = b; ב' = bh/v; ט = t; ת = th; ד = d; ד' = dh; ק = c/k; כ = ch; ג = g; ג' = gh (ולא j כמו ב-job).
- העיצורים המחוככים ch (tš) ו-j (dž) מסומנים על-ידי /טש/ ו-/דז'/ בהתאמה, ולא על-ידי /צ'/ ו-/ג'/.

א עלבערעת גילתוניעל / סיליב׳רען פעננא מיריעל / או מענעל אגלאר עלע–
נאת! / נא–כאערעד פאלאן–דיריעל / או גאלאד׳רעממין עננוראת, / פ׳אנוילוס
לע לינאתון / נעב׳ אעאר, סי נעב׳ אעארון

שלב IV

"ניקוד" o

- הדרך הפשוטה ביותר להפרדה בין ו"ו המסמנת o לו"ו המסמנת u היא החלפת הו"ו המסמנת o באות i (I קטנה). כך תנועת o מסומנת על-ידי i ותנועת u על-ידי ו"ו רגילה. הבעיה בדרך-סימון זו היא שבחלק מהפונטים האות I-קטנה (i) אינה נראית כמו ו"ו עם חולם.

א עלבערעת גילתוֹניעל / סיליב׳רען פעננא מיריעל / אוֹ מענעל אגלאר עלע–
נאת! / נא–כאערעד פאלאן–דיריעל / אוֹ גאלאד׳רעממין עננוֹראת, / פ׳אנוילוֹס
לע לינאתוֹן / נעב׳ אעאר, סי נעב׳ אעארוֹן

שלב V

גרש - הרחבה

מעתה לגרש שני שימושים:

- תפקידו של הגרש לגבי פוצצים/חוככים מורחב גם לאותיות ת"ו/טי"ת וכ"ף/קו"ף.
  הנה, אם כן, פירוט מלא של האותיות הנדונות: פ = p; פ' = ph/f; ב = b; ב' = bh/v; ת = t; ת' = th; ד = d; ד' = dh; כ = c/k; כ' = ch; ג = g; ג' = gh.

- יו"ד עיצורית (כמו במילים "ים", "ילד") מסומנת על-ידי /י'/. יו"ד נעה (i כמו ב"איש", "שיר", "סיפור") מסומנת על-ידי /י/.
  ו"ו עיצורית (w כמו במילה wizard) מסומנת על-ידי /ו'/. ו"ו נעה (u כמו ב"חתול", "שבור", "גבול") מסומנת על-ידי /ו/.

א עלבערעת׳ גילת׳וֹניעל / סיליב׳רען פעננא מיריעל / אוֹ מענעל אגלאר עלע–
נאת׳! / נא–כ׳ארעד פאלאן–דיריעל / אוֹ גאלאד׳רעממין עננוֹראת׳, / פ׳אנוי׳לוֹס
לע לינּנאת׳וֹן / נעב׳ אעאר, סי נעב׳ אעארוֹן

שלב VI

תנועות ארוכות

- תנועות ארוכות מסומנות על-ידי הכפלת האות (אא, עע, יי, וֹוֹ, וו).

א עלבערעת׳ גילת׳וֹניעל / סיליב׳רען פעננא מייריעל / אוֹ מענעל אגלאר על–
ענאת׳! / נא–כ׳ארעד פאלאן–דייריעל / אוֹ גאלאד׳רעממין עננוֹראת׳, /
פ׳אנוי׳לוֹס לע לינּנאת׳וֹן / נעב׳ אעאר, סיי נעב׳ אעארוֹן

שלב VII

השמטת אל"ף תחילית

- האלף שבתחילת מילים המתחילות בתנועה מושמטת, מלבד במילים המתחילות ב-a.

א עלבערעת׳ גילת׳וֹניעל / סיליב׳רען פעננא מייריעל / וֹ מענעל אגלאר עלע–
נאת׳! / נא–כ׳ארעד פאלאן–דייריעל / וֹ גאלאד׳רעממין עננוֹראת׳, / פ׳אנוי׳לוֹס
לע לינּנאת׳וֹן / נעב׳ אעאר, סיי נעב׳ אעארוֹן